

**Валентина Собо́ль,
доктор філологічних наук,
професор кафедри україністики
Варшавського університету (Польща)**

Дякую, дорога Ганно Аркадіївно, за те, що запросили на цей захід. Я постараюся дуже коротко. Я народилася на чарівній Дніпропетровщині, а в Донецькому університеті працювала сімнадцять років. Пригадую, у той день, коли відкривали у Донецьку стелу Василя Стуса (2001-й рік) пан Олександр Пономарів сказав, що сьогодні ми відвоювали п'ять української землі на Донецькій території. Це був 2001-й рік, коли Василь Стус міг би мати свої 60 років. Це наша всіх провина, і, може, особливо тих, хто займав такі великі посади, а зробив не так багато, як міг зробити. Ви сказали, шановний пане Швидкий, що Ви не певні, що ми виграємо в інформаційній війні. Справді, у цій сфері ми маємо дуже досвідченого й агресивного опонента — Росію. Я поділюся в контексті порушених проблем враженнями від роботи в архівах Вінніпега впродовж двох місяців. Вінніпег — це українська столиця Канади, де мешкає мільйон і триста тисяч українців, які, у своїй масі, є великими патріотами України. А от щодо четвертої хвилі нашої української міграції, то скажу, що це переважно прагматична молодь, «постмодерна». Вона абсолютно непатріотична, незалежна від почуття обов'язку перед Україною як батьківщиною. Чогось оптимістичного про цю молодь у мене не виходить зараз сказати. Я сигналізую про те, що ворог не

спить, ворог пильнує скрізь, що Росія має потужні щупальця в Канаді. Я це чула, бачила і осягнула (за ті два місяці добросовісної роботи в чотирьох архівах у Канаді), що Росія інформаційно впливає не лише на вихідців з України, але й на ціле суспільство Канади.

Я вражена тим, що зараз подекуди діється в Польщі. Я привезла і подарувала вчора на конференції в Київському національному університеті імені Тараса Шевченка, може, зо два десятки газет «Наше Слово», редактором видання є наш студент Ярослав Присташ. Так от серія статей в «Нашому Слові» — в єдиній українській газеті у Варшаві — інформує про те, що стали частішими в Польщі випадки приниження, збиткування над українськими дітьми в школах, ліцеях, університетах. Наших студентів, наших дітей в благословенній Польщі, якій я особисто дуже вдячна, є дуже багато. На жаль, наша влада не турбується про українську діаспору Польщі, а Росія тут працює, має своїх лобістів і агентів впливу. Те, що я, вже працюючи в Польщі понад десять років, бачу і приймаю, може, частіше серцем, ніж на рівні інтелекту, воно відлунує болем, часом розпачем, часом безпорадністю, а часом великою претензією до тієї гуманітарної влади України, до якої не достукатися. У мене таке відчуття, що, справді, ми б'ємо в дзвін, хочемо, щоб нас почули, а нас все одно не чують. Ми прекраснодушні, шляхетні, настроєні на зміну всього на краще. Але як? Мені так здається, вибачте мене за таке дуже вже суб'єктивне бачення ситуації, але не видно зараз світла в кінці тунелю.

В Донецьку мені не пощастило працювати так довго, як професорові Загніткові, бо мене просто перед фактом поставили в 2001-му році: «Вы подпишите документы, Валентина Александровна? И мы Вам оплатим дорогу в Тюмень. Там есть украинистика. Зачем Вам эта Варшава?» Цитую колишнього університетського керівника Фокіна (його вже нема на цьому світі) — блискучого представника російсько-петровської акаде-

мії, яка давала їм ордени і медалі за зросійщення України. Університет був потужним центром русифікації всього Донбасу. Я тоді ректору В. Шевченкові сказала: «Вигнали і дуже дякую!» Якби не вигнали, то я пропала б там. Я перепрошую за емоційність, але ситуація в Донецьку та на всіх окупованих територіях наразі реально нестерпна. Моя донька, Соболь Любов Іванівна, лікарка, і мій онук там у Донецьку. Мені дуже болить все те, що там відбувається. Я можу потрапити до своїх дітей через Росію, але донька застерігає: «Мамо, ти не потрапиш сюди, бо тебе не пустять. Ти не виїдеш звідти». Я нічого зробити не можу. Я не хочу, щоб моя родина була центром цієї розмови, але це типова ситуація — таких родин, таких сімей є тисячі, а може — мільйони. Донька моя розказує, що вона реально поставила питання в

школі: «Що це у нас за російські підручники, чому це так?» Таких людей, правдивих українських патріотів в Донецьку набагато більше, аніж часто озвучують, але вони там безправні, дискриміновані; переслідуються за українською етнічною ознакою. Українська влада також їх кинула на волю окупантів і сепаратистів. Тим, хто звідти вирвався, теж не допомагає, живіть як хочете. Таке відчуття, що цій нинішній сучасній Україні владі вони не потрібні. Де те державне відомство, яке має опікуватися переселенцями? Люди опинилися без житла й майна з вини влади, яка не реагувала вчасно на випадки сепаратизму, на чужі прапори на органах держави, не виконувала своїх обов'язків захисту держави й громадян, а відтак фактично своєю бездіяльністю провокувала окупацію. Тож сьогодні свою провину перед людьми (а це наші громадяни) владі треба спокутувати. Треба в рамках конкретної державної програми з реінтеграції надати реальну допомогу всім проукраїнськи налаштованим мешканцям Донбасу, забезпечити переселенців житлом і роботою, а дітей та людей старшого віку — матеріальною підтримкою щонайменше.

Дозвольте поділитися ще одним спостереженням. Кожен день у Вінніпезі я писала мій вінніпезький щоденник, в якому фіксувала свої враження про українську еміграцію різних поколінь. Доля дарувала зустрічі з цікавими людьми. Одна з них — вдова професора Розумного — блискучого ученого, автора статті «Причини і стан української еміграції у Канаді». Вдова професора Розумного повила мене в приватний архів свого чоловіка, з одним із яких я працювала. Унікальні роботи, унікальні напрацювання, блискучий вчений — представник третьої хвилі еміграції (він емігрував у 41-му році). Якби не Світова війна, то він би потрапив в Сибір, бо це була багата, заможна сім'я із Західної України. І таких представників третьої хвилі еміграції — дуже патріотичної, дуже освіченої — багато. Тоді інтелектуали виїздили. Нині вони

вже відходять на жаль. Щодо представників четвертої хвилі, з якими я теж побачилася, то, перепрошую, як я вже говорила — це безнадійні заробітчани. З еміграцією теж потрібно працювати українській дипломатії, потрібно, щоб українська влада нею бодай цікавилася.

Ганно Аркадіївно, дякую, Ви робите важливі справи, треба будити суспільство, тиснути на владу.

Ганна Скрипник: Спасибі, пані Валентино! Сьогодні вже неодноразово звучали підтримані і вами пропозиції про необхідність державної програми з питань реінтеграції в Україну населення Сходу та про створення відповідного відомства, яке б опікувалося переселенцями. У наше звернення до влади ми обов'язково внесемо цей пункт.

Шановні колеги, дозвольте запросити до слова завідувача кафедри етнології Інституту історичної освіти, академіка Академії наук вищої школи Петра Чернегу.